

УДК: 37.013.42

Анна ЛЯКІШЕВА

*доктор пед. наук, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи,
декан факультету педагогічної освіти та соціальної роботи
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк
e-mail: annamatsyuk@ukr.net*

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА МАТЕРИНСТВА Й ДИТИНСТВА: ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТЬ

Стаття присвячена соціально-педагогічній підтримці материнства й дитинства, де подані визначення термінів «підтримка», «педагогічна підтримка», «соціальна підтримка». Зазначається, що теоретико-методологічні засади даної проблематики на даний час ще мало розроблені.

Ключові слова: підтримка, педагогічна підтримка, соціальна підтримка, підтримка материнства й дитинства, соціально-педагогічна робота з сім'єю.

Розвиток Української держави на сучасному етапі визначається у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності духовного й культурного розвитку суспільства. Сім'я стала інституцією, де зростають і виховуються діти, де формується особистість. Водночас, щоб ефективно виконувати свою місію, їй необхідно самій бути достатньо зрілою, адже саме показники системи соціальної підтримки материнства й дитинства значною мірою визначають рівень економічного, соціального та культурного розвитку країни. Саме тому викликом сьогодення є вироблення державної стратегії у сфері соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства.

У науковій літературі ми знаходимо визначення термінів «педагогічна підтримка» (О. Газман, Н. Михайлова, І. Трубавіна), «соціальна підтримка» (Г. Андрієнко, І. Зверева), «соціально-педагогічна підтримка» (Н. Заверико, О. Карпенко, Л. Оліференко, Л. Штефан, Т. Янченко), «охорона материнства й дитинства» (О. Тищенко, Г. Заборовський).

Так, у «Тлумачному словнику» С. Ожегова дається таке пояснення: підтримка – це допомога, сприяння. Слово «підтримка» походить від дієслова «підтримати» і має наступні значення: 1) підтримати, не дати впасти; 2) надати допомогу, сприяння; 3) виразити згоду, виступити на захист кого-небудь; 4) не дати припинитися чому-небудь [13]. Схоже визначення пропонується і у «Толковом словаре живого великорусского языка» В. Даля, який вказує, що підтримка, підтримувати – значить «служити опорою, підпирати, не давати рушитися й падати, тримати в попередньому вигляді» [7].

Засновником ідей педагогічної підтримки у 70-х рр. ХХ ст. став О. Газман. На його думку, її сут-

ність полягала у наданні педагогічної допомоги дітям у вирішенні їхніх індивідуальних проблем у сферах спілкування, навчання, творчості, дозвілля, здоров'я [5].

У соціально-педагогічному словнику «педагогічна підтримка» трактується як система форм, методів і засобів, які забезпечують допомогу дітям у самостійному індивідуальному виборі (моральному, громадському, професійному самовизначенні), а також допомога у подоланні труднощів самореалізації у різних видах діяльності [24].

У дослідженнях Т. Анохіної поняття «педагогічна підтримка» обмежується виключно до системи засобів, які забезпечують допомогу дітям у самостійному індивідуальному виборі – до громадянського, професійного, екзистенціального самовизначення, а також допомога в досягненні перешкод (труднощів, проблем) самореалізації в навчальній, комунікативній, трудовій і творчій діяльності» [1].

Ну думку Н. Михайлової та С. Юсфіна, «педагогічна підтримка – це швидше навчання дитини не лише самостійно діяти в екстремальних умовах, але й уміти їм запобігати, тобто, педагогічна підтримка – це допомога, спрямована на розвиток самостійності дитини та подоланні невпевненості в собі і у своїх можливостях [10].

За Є. Бондаревською, В. Зінченко, В. Кульневич, педагогічна підтримка – це «...надання у скрутній ситуації допомоги тому, хто її потребує, щоб він навчився самостійно вирішувати власні проблеми і справлятися з труднощами. Передусім – це допомога в пізнанні себе й адекватному сприйнятті довкілля» [4].

Аналіз досліджень із цієї проблеми уможливорює висновок про те, що на даний час не існує однозначних підходів до розуміння.

Мета статті – розкрити дефініцію понять «соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства».

Отже, у змісті концепції соціально-педагогічної роботи з сім'єю, І. Трубавіна виділяє педагогічну підтримку сім'ї як одну з технологій реалізації соціально-педагогічної роботи, що має на меті «не допустити розпаду сім'ї, поглиблення її кризи» [27]. Тому, за висновком Л. Штефан, підтримка має передбачати, з одного боку, дії, спрямовані на збереження цілісності сім'ї, а з іншого, заходи, щодо подолання неможливості сім'ї самостійно функціонувати в суспільстві та вирішувати власні проблеми (що саме і призводить до її кризи [29]).

Процес педагогічної підтримки (Л. Антонова) базується на основі дотримання наступних принципів:

- згода дитини на допомогу та підтримку;
- опора на особисті сили та потенційні можливості особистості;
- віра в ці можливості;
- орієнтація на здатність дитини самостійно долати труднощі;
- співробітництво, сприяння;
- конфіденційність, анонімність;
- безпечність, захист здоров'я, прав, людської гідності;
- реалізація принципу «не завдай шкоди»;
- рефлексивно-аналітичний підхід до процесу та результату [2].

Отже, педагогічна підтримка – це насамперед допомога у самореалізації дитини у навчальній діяльності, а дорослого – у трудовій.

Маємо і чітко окреслене поняття «соціальна підтримка». Так, у понятійно-термінологічному словнику з соціальної роботи «соціальна підтримка» трактується як система заходів по наданню допомоги окремим категоріям громадян, які тимчасово опинилися у важкому економічному становищі, шляхом надання їм необхідної інформації, фінансових засобів, навчання, пільг, захисту прав [15]. У словнику-довіднику для соціальних педагогів і соціальних працівників – як спеціальні заходи держави, спрямовані на забезпечення умов достатніх для існування окремих соціальних груп, сімей, осіб, які відчувають труднощі у виконанні окремих функцій у процесі своєї життєдіяльності [19]. У словнику з соціальної політики поняття «соціальна підтримка» трактується як система заходів із надання допомоги окремим категоріям, які тимчасово опинилися у скрутному економічному становищі шляхом надання їм необхідної інформації, фінансових засобів, кредитів, навчання, правозахисту і введення певних пільг [21].

І. Зверева соціальну підтримку пов'язувала з «...емоційним та психологічним аспектами буття

людини, що може включати в себе як психологічну допомогу, так і забезпечення соціального функціонування клієнта» [20].

На думку американської дослідниці К. Скварс основними компонентами соціальної підтримки можуть бути:

Емоційна підтримка – передбачає теплі або турботливі стосунки, вияв поваги.

Інформаційна підтримка – передбачає надання корисної інформації та порад.

Практична чи матеріальна підтримка – передбачає фінансову підтримку жінки (оплачувана декретна відпустка) [32].

Отже, за висновком Л. Штефан, залежно від проблемних сфер функціонування сім'ї, соціальна підтримка реалізується в різних аспектах: економічному, правозахисному, інформаційному, психологічному [30].

Водночас, окреслене поняття не включає обов'язковий педагогічний супровід, що і зумовило введення в обіг поняття «соціально-педагогічна підтримка». Так, у словнику з соціальної педагогіки, соціально-педагогічна підтримка трактується як діяльність, спрямована на надання превентивної й оперативної допомоги дітям (підліткам, родинам) у вирішенні їхніх соціально-педагогічних проблем у середовищі життєдіяльності [18]. У роботах Л. Оліференко соціально-педагогічна підтримка дитинства розглядається як особливий вид соціально-педагогічної діяльності, спрямованої на виявлення, визначення й вирішення проблем дитини з метою забезпечення та захисту її прав на повноцінний розвиток і освіту [14].

С. Расчетіна розуміє соціально-педагогічну підтримку як різновид таких процесів:

1. Вузкий процес підтримки, здійснюваний дорослим і націлений на задоволення базових потреб дитини в безпеці, самоповазі, любові.
2. Процес посередництва, адже діяльність соціального педагога у вирішенні соціальних проблем дитини є посередницькою: соціальний педагог виступає посередником між людиною (дитиною), обтяженою проблемою, і різними структурами, що забезпечують допомогу.
3. Процес супроводу. У ситуації взаємин «соціальний педагог – дитина» підтримка дитини, посередництво й супровід утворюють цілісний процес взаємодії, націленої на вирішення проблем й забезпечення умов для повноцінного соціального розвитку дитини, посилення можливостей, що соціалізують [16].

Н. Заверико соціально-педагогічну підтримку характеризує як соціально-педагогічну діяльність, спрямовану на виявлення, визначення і

розв'язання проблем клієнта з метою реалізації та захисту його прав [8]. За свідченням Т. Янченко, соціально-педагогічна підтримка полягала у діяльності різних суспільних інститутів і приватних осіб з метою організації виховання, навчання (загального та професійного) та створення сприятливих умов соціалізації тих категорій дітей, які потребували захисту. В поняття «соціально-педагогічна підтримка дітей» вчена включала соціальну допомогу, освіту та виховання, причому з пріоритетом педагогічного компонента [31].

Аналізуючи різні визначення поняття «соціально-педагогічна підтримка» (Н. Заверико, І. Зверева, І. Одноулова, Т. Янченко та ін.), приходимо до висновку, що у її структурі науковці виділяють соціальну, психологічну і педагогічну складові.

Отже, перша складова пов'язана з дотриманням прав та соціальних гарантій дитинства, передбачених законодавчими актами. Друга включає психодіагностику, психопрофілактику, психокорекцію, надання консультативної допомоги, порад, супровід у складних життєвих обставинах, корекцію негативних емоційних проявів, гармонізацію психологічного стану дитини. Третя акцентує увагу на необхідності здійснення виховного впливу на дитину і створення умов для її нормального розвитку, самореалізації, соціалізації [12] та педагогічну підготовку батьків до виконання окресленої місії.

Таким чином, через реалізацію трьох основних складових процесу соціально-педагогічної підтримки можна сприяти розв'язанню різних проблем дитини, забезпечити задоволення її потреб, створити сприятливі умови для її успішної адаптації та соціалізації. Водночас, окреслені дослідження об'єктом дослідження розглядали дитину, а категорія материнства у даному контексті практично залишилася поза увагою.

Відтак, як свідчить аналіз джерелознавчої літератури, про необхідність соціально-педагогічної підтримки материнства науковці вказували ще на початку ХХ ст. Ось що писав з цього приводу азербайджанський вчений Е. Гіндес ще у 1916 : «... материнство – це праця жінки, що вимагає від неї затрат фізичних сил, сил духовних, моральних, що потребує від неї загальної підготовки та спеціальних знань (основи гігієни, педагогіки і т.п.). Це праця, від якої в майбутньому залежить сила і міць держави, і тому вона, як будь-яка праця, має бути нормованою, має користуватися підтримкою та охороною з боку держави» [6].

Поняття «охорона материнства», З. Мичник у 1927 р. розглядав з двох позицій. Насамперед, – це «...охорона матері, тобто жінки в активному періоді материнства, в періоди вагітності і післяродо-

вий». З іншої точки зору охорона материнства – це «...охорона матері як носія нового життя – через охорону материнства здійснюється охорона дитинства в антенатальному періоді розвитку» [11]. Саме ця ідея у сфері соціально-педагогічної підтримки актуалізувалася ще на початку ХХ ст. як лікарями, так і педагогами.

У матеріалах радянського періоду знаходимо актуальність і важливість власне державної системи підтримки материнства й дитинства в окреслений період. Зокрема, Е. Федер писав: «... материнство – це соціальний, суспільний обов'язок жінки, в якій зацікавлена держава <...>. І тому жінка, що виконує цей важливий суспільний обов'язок, несучи важкий тягар материнства, має право на допомогу і підтримку зі сторони держави. І чим багатшою ставатиме наша держава <...> тим більше турбот щодо виховання підростаючого покоління буде зніматися з окремої сім'ї, окремої жінки і перекладатися на державу. Ось чому охорона материнства і дитинства є справою всієї держави, ось чому в СРСР державна охорона материнства і дитинства» [28]. Таку ж тезу знаходимо і в праці А. Тура: «...активна роль жінки у виробничому і суспільному житті, соціальний і духовний її ріст, щасливе материнство стали можливими завдяки кваліфікованій допомозі матері й дитині, забезпеченій державною системою охорони материнства й дитинства [17] та Є. Беліцької: «... охорона материнства і дитинства в країні є державною справою і позбавлена будь-яких елементів філантропії <...> вона зосереджена під єдиним керівництвом і має плановий розвиток, як струнка, розвинена система» [3]. Маємо і визначення поняття «охорона дитинства», яке у методичному листі «Соціально-правова охорона дитинства та її завдання» визначали як законодавчі постанови, всі практичні заходи, спрямовані на утворення та забезпечення дитині найкращих умов виховання (тих умов, що сприятимуть здійсненню мети соціального виховання) від народження до повноліття» [25]. У Законі «Про охорону дитинства» (2001) «охорона дитинства» це – система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав [9]. Дефініцію «охорона материнства і дитинства» вперше введено у праці О. Тищенка та Г. Заборовського «Громадське здоров'я та охорона здоров'я» у 2004 р., яка трактується як система державних, громадських та медико-соціальних заходів, що забезпечують умови для народження здорової дитини, всебічного розвитку підростаючого покоління, а також попередження і лікування хвороб у жінок і дітей [26].

Розглядаємо фундаментальну категорію дослідження як складову соціальної політики, яка у словнику з соціальної політики трактується як сукупність заходів держави, спрямованих на досягнення певних соціальних цілей; її призначення полягає в забезпеченні суспільного добробуту, створенні рівних умов його досягнення для всіх громадян. Сферою її діяльності є соціальний захист (соціальне забезпечення), зайнятість, охорона здоров'я, житло, освіта, завданнями – поліпшення умов праці та життя всіх верств населення, надання особливого захисту й допомоги бідним і малозахищеним групам населення; вирішення або полегшення соціальних проблем [22]. У іншому словнику-довіднику під соціальною політикою розуміють частину загальної державної політики, яка пов'язана із впливом на умови життя населення, його основних прошарків, груп і категорій. Метою соціальної політики є підтримка і розвиток людини як найвищої цінності будь-якого суспільства [23].

Отже, соціальна політика є складовою державної політики, оскільки покликана забезпечити громадянам гарантовані Конституцією України права: на життя, безпечні умови праці, винагороду за працю, захист сім'ї, відпочинок, освіту, житло, охорону здоров'я та медичну допомогу, соціальне забезпечення та сприятливе навколишнє середовище, а соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства – сукупністю напрямів (здоров'язберігаючого (медичні, правові й соціальні аспекти), педагогічного, демографічного, релігійного) її реалізації.

Отже, обґрунтовуючи теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства, учені досліджуваного періоду розробляли її понятійний апарат. Як свідчить аналіз джерелознавчої бази, терміни «охорона» і «підтримка» є співзвучними як в історичних, так і сучасних педагогічних матеріалах. Тому, узагальнивши провідні положення наявних визначень, у дослідженні користуємося дефініцією поняття «соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства», що визначається як система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на вирішення соціальних, медичних, економічних, демографічних, юридичних, інформаційних, педагогічних проблем материнства й дитинства з метою забезпечення їх повноцінної життєдіяльності у суспільстві.

Таким чином, аналіз наявних джерелознавчих матеріалів зумовив виокремлення напрямів що сприяли розвитку соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні у XX – початку XXI ст., а саме: здоров'язберігаючий (медичні, правові й соціальні аспекти), педагогічний, демографічний, релігійний. Тому, у статті дефініцією поняття «соціально-педагогічна підтримка материнства й дитинства» визначаємо як систему здоров'язберігаючого, педагогічного, демографічного та релігійного напрямів, що в комплексі сприятимуть вирішенню проблем материнства й дитинства в Україні.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків розв'язання даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Анохина Т. В. Педагогическая поддержка как реальность современного образования. Клас. руководитель, 2000. №3. С. 72.
2. Антонова Л. Психология и педагогика поддержки. Прикладная психология и психоанализ, 2005. № 1. С. Антонова С. 20 – 21.
3. Беліцька Є. П'ятнадцять років охорони материнства та дитинства на Україні. К., 1936. С. 19.
4. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированного образования. Ростов-на-Дону, 2000. С.32.
5. Газман О. С. Неклассическое воспитание: От авторской педагогики к педагогике свободы; ред.-сост. А. Н. Тубельский, А. О. Зверев. М. : Изд-во МГУ, 2002. С. 26.
6. Гиндес Е. Я. Об охране материнства. Охрана материнства и младенчества. Петроград, 1916. № 1. С.57
7. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. М. : Цитадель, 1982. Т. 3. С. 171.
8. Заверико Н. В. Компоненти системи соціально-педагогічної підтримки дитини. Теорія і практика підготовки соціальних педагогів та психологів у ВНЗ: досвід, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 – 19 травня 2007 р. Запоріжжя: ЗНУ. С. 29.
9. Закон України «Про охорону дитинства». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. № 30. С. 142.
10. Михайлова Н. Н., Юсфин С. М. Педагогика поддержки : учебно-метод. пособие. М. : МИРОС, 2000. С. 107.
11. Мичник З. О. Консультации и охрана младенчества. Сборник работ по охране материнства и младенчества, посвященный 25-тилетию Одесской «Капли Молока». Одесса: Издание инспектуры охраны материнства и детства, 1927. С. 53 – 54.
12. Одногулова И. Л. Социально-педагогическая поддержка студентов-сирот в условиях профессиональной подготовки в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ставрополь, 2005. С. 150.
13. Ожегов С. И. Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов. [Под ред. чл.-кор. АН СССР Н. Ю. Шведовой]. М.: Рус. яз, 1988. С. 433.
14. Олиференко Л. Я. Социально-педагогическая поддержка детства. Муниципальная система. М.: Нар. образование, 2002. С. 19.

15. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / І.В. Козубовська, І.І. Мигович, В.В. Сагарда та ін. [За заг.ред. І.В. Козубовської, І.І. Мигович]. Ужгород: УжНУ, Видавництво «Мистецька лінія», 2001. С. 98.
16. Расчетина С. А., Зайченко О. М. Социодидактика: История и теория социальной педагогики : монографія. Великий Новгород : НовГУ, 2003. С. 167.
17. Родителям о детях (справочник для родителей) [Под общей ред. А.Ф.Тура]. Ленинград: Медицина, 1975. С. 5.
18. Словарь по социальной педагогике: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений [авт.-сост. Л. В. Мардахаев]. М.: Изд. центр «Академия», 2002. С. 245.
19. Словник-довідник для соціальних педагогів і соціальних працівників. [За заг.ред. А.Й. Капської, І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової]. К.: УДЦССМ, 2000. С. 192
20. Соціальна педагогіка: теорія і технології [підручник /ред. І.Д. Зверєва]. К.: Центр навчальної літератури, 2006. С. 125.
21. Соціальна політика. Словник: поняття, категорії, терміни. Львів: Дослідно-видавничий центр Наукового товариства ім. Т.Шевченка /М.А.Бучин, М.П.Гетьманчук, І.П.Карий, З.Й.Куньч, Я.Б.Турчин, 2008. С.220.
22. Соціальна політика. Словник: поняття, категорії, терміни. Львів: Дослідно-видавничий центр Наукового товариства ім.Т.Шевченка /М.А.Бучин, М.П.Гетьманчук, І.П.Карий, З.Й.Куньч, Я.Б.Турчин, 2008. С.221.
23. Соціальна термінологія: Словник-довідник /М.П.Василенко, В.С.Васильченко, В.М.Галицький, П.В.Швець. К.: Знання України, 2007. С.127.
24. Соціально-педагогічний тезаурус. Житомир, 2006. С.88.
25. Соціально-правова охорона дитинства та її завдання: методичний лист. Х.: ДВУ, 1930. С. 8 – 9.
26. Тищенко О.М., Заборовський Г. І. Громадське здоров'я та охорона здоров'я : навчальний посібник для студентів факультету медичних сестер з вищою освітою. URL: <http://medu.pp.ua/zdravoohraneniya-sistemyi-organ/obschestvennoe-zdorove-zdravoohranenie.html>.
27. Трубавіна І. М. Концепція соціально-педагогічної роботи з сім'єю // Теорія та практика підготовки соціальних педагогів та психологів у ВНЗ: досвід, проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 – 19 травня 2007 р. Запоріжжя: ЗНУ. С. 94.
28. Федер Е. Что такое охрана материнства и младенчества. Москва: Государственное медицинское издательство, 1929. С. 7.
29. Штефан Л. А. Соціально-педагогічна підтримка молоді сім'ї. Вісник Запорізького національного університету. Запоріжжя, 2009. № 2. С. 220.
30. Штефан Л. А. Соціально-педагогічна підтримка молоді сім'ї. Вісник Запорізького національного університету. Запоріжжя, 2009. № 2. С. 219.
31. Янченко Т.В. Проблеми соціально-педагогічної підтримки дітей, які потребували захисту, в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.): автореф. дис. ...канд. пед. наук : спец. 13.00.01. К., 2006. – 20 с.
32. Squire C. The Social Context of Birth. 2009. Radcliffe Medical PR, New York. P. 193

References

1. Anokhina T. V. Pedagogical support as a reality of modern education. Class. Head, 2000. No. 3. 72.
2. Antonova L. Psychology and pedagogy of support. Applied psychology and psychoanalysis, 2005. No. 1. S. Antonova, S. 20 – 21.
3. Belicka E. Fifteen years of maternity and childhood protection in Ukraine. K., 1936. P. 19.
4. Bondarevskaya EV Theory and practice of person-oriented education. Rostov-on-Don, 2000. p.22.
5. Gazman O. S. Non-Classical Education: From author's pedagogy to pedagogy of freedom; ed-sost. A. N. Tubelsky, A. A. Zverev. Moscow: Moscow State University, 2002. S. 26.
6. Guides E. Ya. On Maternity Protection. Maternity and infant protection. Petrograd, 1916. No. 1. p. 57
7. Dal V.I. Explanatory dictionary of the living Great Russian language: in 4 volumes. M.: The Citadel, 1982. T. 3. P. 171.
8. Saveriko N.V. Components of the system of social and pedagogical support of the child. Theory and practice of training social educators and psychologists in higher educational institutions: experience, problems and perspectives: Materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference May 17-19, 2007 Zaporizhzhia: ZNU. P. 29
9. The Law of Ukraine "On the Protection of Childhood". Information from the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2001. No. 30. P. 142.
10. Mikhailova N. N., Yusfin S. M. Pedagogy of support: educational method. allowance M.: Myros, 2000. P. 107.
11. Mychnik Z. O. Consultation and protection of infancy. Collected works on the protection of motherhood and infancy, dedicated to the 25th anniversary of the Odessa "Drops of Milk." Odessa: Publication of the Inspection of the Protection of Motherhood and Childhood, 1927. P. 53-54.
12. Onegulova I. L. Social-pedagogical support of orphans in conditions of professional training in high school: diss. ... Candidate ped Sciences: 13.00.01. Stavropol, 2005. P. 150.
13. Ozhegov S.I. Dictionary of the Russian language: Oka. 57 000 words. [Ed. Corr. USSR Academy of Sciences N. Yu. Shvedova]. M. : Rus. Yaz, 1988. P. 433.
14. Oleferenko L. Ya. Social and pedagogical support of childhood. Municipal system. M. : Nar. education, 2002. С. 19.
15. Concept and terminology dictionary of social work / IV Kozubovskaya, I.I. Migovich, VV Sagard et al. [For zag.red. IV Kozubovskaya, I.I. Migovich]. Uzhhorod: UzhNU, Publishing House "Mystetska Liniya", 2001. P. 98.
16. Raschetina S.A., Zaychenko O.M. Sociodydactics: History and Theory of Social Pedagogy: Monograph. Veliky Novgorod: NovGU, 2003. P. 167.
17. Parents on children (reference book for parents) [Under the general ed. AFTura]. Leningrad: Medicine, 1975. S. 5.
18. Dictionary on social pedagogy: study. manual for a student. higher studying Institution [aut.-cons. L.V. Mardakhayev]. M. : Izd. Center "Akademiya", 2002. P. 245.
19. Dictionary for social pedagogues and social workers. [For zag.red. AI. Kapskaya, I.M. Pinchuk, SV Tolstoyhova]. K. : UDTSSSM, 2000. P. 192

20. Social pedagogy: theory and technology [textbook / ed. ID. Zverev]. K. : Center for Educational Literature, 2006. P. 125.
21. Social policy. Dictionary: concepts, categories, terms. Lviv: Research and Publishing Center of the T. Shevchenko Scientific Society / M. A. Buchin, M.P.Getymanchuk, I.P.Karry, Z.Y.Kun'ch, Y.B.Turchin, 2008. С.220 .
22. Social policy. Dictionary: concepts, categories, terms. Lviv: Research and Publishing Center of the T. Shevchenko Scientific Society / M.A. Buchin, M.P.Getymanchuk, I.P.Kary, Z.Y.Kunch, Y. B.Turchin, 2008. P.221.
23. Social terminology: Dictionary-directory / M.P.Vasilenko, V.S. Vasilchenko, V.M.Galytsky, P.V.Svets. K. : Knowledge of Ukraine, 2007. p.127.
24. Socio-pedagogical thesaurus. Zhytomyr, 2006. p.88.
25. Social and legal protection of childhood and its task: a methodological sheet. Kh. TUV, 1930. p. 8-9.
26. Tischenko O. M., Zaborovsky G. I. Public health and health: a manual for students of the faculty of medical nurses with higher education. URL: <http://medu.pp.ua/zdravoohraneniya-sistemyi-organ/obschestvennoe-zdorove-zdravoohranenie.html>.
27. Trubavina I.M. The Concept of Social-Pedagogical Work with the Family // The Theory and Practice of Preparing Social Teachers and Psychologists in Universities: Experience, Problems and Prospects: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference May 17-19, 2007 Zaporozhye: ZNU P. 94.
28. Feder E. What is the protection of motherhood and infancy. Moscow: State Medical Publishing House, 1929. p. 7.
29. Stefan L. A. Social-pedagogical support of a young family. Bulletin of the Zaporizhzhya National University. Zaporozhye, 2009. Number 2. S. 220.
30. Stefan L. A. Social-pedagogical support for a young family. Bulletin of the Zaporizhzhya National University. Zaporozhye, 2009. Number 2. S. 219.
31. Yanchenko T.V. Problems of social and pedagogical support of children in need of protection in Ukraine (second half of the nineteenth and early twentieth centuries): author's abstract. dis ... Candidate ped Sciences: special 13.00.01. K., 2006. – 20 s.
32. Squire C. The Social Context of Birth. 2009. Radcliffe Medical PR, New York. P. 193

Лякишева А. В. Социально-педагогическая поддержка материнства и детства: дефиниции понятий

Статья посвящена социально-педагогической поддержке материнства и детства, где представлены определения терминов «поддержка», «педагогическая поддержка», «социальная поддержка». Отмечается, что теоретико-методологические основы данной проблематики в настоящее время еще мало разработаны.

Ключевые слова: поддержка, педагогическая поддержка, социальная поддержка, поддержка материнства и детства, социально-педагогическая работа с семьей.

Lyakisheva A. V. Socio-pedagogical support of motherhood and childhood: definition of concepts

The article is devoted to social and pedagogical support of motherhood and childhood, where definitions of terms «support», «pedagogical support», «social support» are presented. It is noted that the theoretical and methodological foundations of this problematics are not yet developed at the present time.

Key words: support, pedagogical support, social support, support of motherhood and childhood, social and pedagogical work with the family.